

A close-up, monochromatic portrait of a man with a serious expression, looking slightly to the right. The image is dark and grainy. Overlaid on the man's face is a short horizontal line above and below the text.

*Перада мною
дні, што яшчэ
прыйдучь,
нібы запаленых
чародка
свечак*

Канстандзінас Кавафіс

Выбранае

n

паэты планеты

Канстандзінас Кавафіс

Выбранае

*Пераклад з навагрэцкай
Лявона Баршчэўскага*

Мінск
Выдавец Зміцер Колас
2017

УДК 821.14-1
ББК 84(6Еги=4Гре)-5
К14

Серыя заснаваная ў 2016 годзе.

Рэдкалегія серыі:

Л. Баршчэўскі, Зм. Колас, В. Сёмуха,
А. Хадановіч, Г. Янкута

Пераклад зроблены паводле выданняў:

Καβάφης, Κωνσταντίνος Π., 1863–1933. *Απαντα*. – 1η έκδ. –
Αθήνα : Parsec, 2010.

Καβάφης, Κωνσταντίνος Π., *Ποήματα 1882–1932* :
Από τα Θεραπειά στα περίχωρα της Αντιοχείας. – Αθήνα : Ερμής, 2003.

На вокладцы:

*ΚΙΡ'ЯКАС ПАΓΟΝΙΣ,
Фотанартрэт Канстандзінаса Кавафіса без акул'яраў, 1932.*

ISBN 978-985-7164-43-1

©Баршчэўскі Л. П., пераклад на
беларускую мову, 2017.
©Дызайн серыі. Рўсецкі М. І., 2016.
©Афармленне. Выдавец Зміцер
Колас, 2017.

Слова і маўчанне

(*Λόγος και Σιγή*)

Калі не маюць сэнсу словы, каштоўнае маўчанне.

Арабская прымаўка.

«Маўчанне – золата, а слова – срэбра» – нейкі
няздара выказаў такое вось блюзнерства;
нязграбна нейкі азіят нямы й сляпы аддаўся
на волю лёсу – і нямога, і сляпога. Нейкі
вар’ят у немарачы змог зняважыць цноту,
душу назваў пустой хімерай, слова – срэбрам.
А слова – дар, пасланы Богам нам, адзіны,
натхнення поўны, жалю, ўцехі ды любові
ў звярынай нашай існасці адзінае людское.
Хто слова срэбрам называе, той у таямніцы
не верыць, як і ў тое, што час прыйдзе – і маўчанне
пад змустай слова дзіўным чынам знікнуць мусіць.
Нямудрыя такія людзі; рух наперад іх не вабіць –
ім цемрашальскае маўчанне залатое.
Яны ўвесь час хварэюць на нячулае маўчанне,
а Слова цёплае, жывое нам дае здароўе.
Маўчанне – змрок начны, а Слова – дзень праменны;
У Слове – праўда і жыццё, і неўміручасць.
То размаўляйма, размаўляйма – насупор маўчанню:
мы створаны на падабенства й вобраз Слова.
То размаўляйма, размаўляйма – боскія ў нас думкі
напоўніцу віруюць – душ увасабленне.

Эдып

(*O Oidipous*)

*Напісаў, прачытаўшы апісанне
карціны «Oedipe et Le Sphinx»¹
Гюстава Маро.*

Лятаючы ў паветры, Сфінкс уцяўся
ў яго ікламі ўсімі й кіпцюрамі;
жыцця драпежнасць узбуяла ў целе.
Упаў Эдып, напору не стрываўшы,
бо слабасць у сабе адчуў раптоўна...
Падобны выгляд і падобны голас
не мог ён перад тым прымроіць нават.
Ды, хоць прыціснула пачвара моцна
яго нагамі, ачуняў ён хутка.
Дарэшты жах і нават сполах зніклі:
ён ведаў, што, урэшце, пераможа.
Але ж ён і не ўсцешаны трыумфам:
напоўнены пагляд ягоны скрухай;
ён не глядзіць на Сфінкса, а – удалеч,
на той гасцінец, што вядзе да Фіваў,
і некалі шлях скончыцца ў Калоне...

¹ «Эдып і Сфінкс» (*франц.*). На гэтай карціне мастака-сімваліста Г. Маро (1826–1898) Сфінкс мае галаву прыгожай дзяўчыны.

Выразна прадчувае ён, што зноўку
Сфінкс будзе прамаўляць там – і адказу
на больш складанья пытанні
ды адгадак
на новыя загадкі ён не знойдзе.

Муры

(Τείχη)

Бязлітасна і бессаромна навакол мяне
наўпрост муры паставілі, высокія такія.
І я пакутую, прыгнечаны, усё мацней,
і несупынна думкі цвеляць змрочныя, ліхія.

Яшчэ я спраў так шмат няскончаных меў розных,
і як жа я не чуў, як я не ўбачыў недарэчна
будаўнікоў, што клалі цэглу?! – А цяпер запозна:
адрэзаны ад свету я надзейна і навечна.

Хаўтуры Сарпедона (*Η κηδεία του Σαρπηδόνας*)

Смуткуе Дзэўс. Быў Сарпедон забіты
Патроклам. І ахейцы на чале
з Менайтыядам тое цела хочуць
забраць, пасля аддаць на ганьбаванне.

А Дзэўс таго не хоча дапусціць.
Хоць і дазволіў ён, каб яго сына любяга
забілі – ён Закону падуладны –
ды пасля смерці зробіць ён ушанаванне
парэшткаў сынавых. І Фэба на раўніну
з заданнем пасылае, каб пра цела той задбаў.

З пашанай цела Фэб на полі забірае,
выносіць да ракі, светлапраменнай
вадой змывае кроў і, раны страшныя
закрыўшы, каб слядоў не заставалася,
амброзію ашчадна лье на цела,
яго ўбірае ў алімпійскі ўбор,
каб веліч выявіць і неўміручасць.
І скуру беліць, і жамчужным грэбнем
Фэб пасмы чорныя расчэсвае яму,
пасля складае го ज्या парэшткі.

Да юнага цара, уладцы ў калясніцы
цяпер падобны ён – узрост прыблізна
пад дваццаць пяць – які на калясніцы з золата
адпачывае, маючы імклівых коней
і з імі атрымаўшы ўзнагароду.

І, выканаўшы даручэнне Дзэўса,
Фэб блізнюкоў паклікаў, Сон і Смерць,
і загадаў, каб перанеслі яны цела
ў Лікійскі край, багаты й ўрадлівы.

І ў той багаты ды ўрадлівы край Лікійскі
адразу ж выязджаюць Сон і Смерць –
два блізнюкі: яны пад брамай царскаю
высокай цела Сарпедона аддалі
і, не марудзячы, вярнуліся да іншых
надзвычай пільных справаў ды турбот.

Як толькі ў доме цела апынулася,
яго жалобай, шэсцямі ушанавалі,
яшчэ ўзліяннямі з сакральных кубкаў,
як на хаўтурах сціплых яно мусіць быць.
Пасля найлепшыя майстры ў тым царстве,
найлепшыя ў краі каменярэзы,
зрабілі слуп як помнік надмагільны.

Свечкі

(Керіа)

Перада мною дні, што яшчэ прыйдуць,
нібы запаленая купка свечак,
што ажылі агнямі залатымі.

А дні былыя засталіся недзе,
як ланцужок даўно пагаслых свечак;
бліжэйшыя – яшчэ крыху дымяцца,
хоць і астылі, аплылі яны.

Я не хачу на іх глядзець: мне скрушна,
святло іх колішняе тут прыгадваць –
гляджу на тыя, што цяпер гараць.

Я не хачу, мне страшна азірацца
і бачыць, як даўжэе цёмны шэраг,
як болей робіцца пагаслых свечак.

Першая прыступка

(То прѡто скалі)

Паскардзіўся калісьці Тэакрыту
ў размове малады паэт Эўменіс¹:
«Я ўжо са два гады складаю вершы,
а напісаў ідылію – і толькі.
Яна – адзіны твор, які я скончыў;
я ўцяміў, што Паэзіі драбіны
ў сапраўднасці высокія бясконца,
і з той прыступкі першай, дзе цяпер я,
вышэй ужо не ўзняцца мне ніколі».
А Тэакрыт яму ў адказ: «Мой сябра,
усё, што кажаш ты, – адно блюзнерства.
Ужо на першую прыступку стаўшы,
ты можаш шчасным быць і ганарыцца.
Бо гэта дасягненне немалое,
што ты, ўзышоўшы на прыступку, здзейсніў.
Яна над іншымі цябе ўзвышае,
па-над звычайным, паспалітым светам.
І ты цяпер да котлішча ідэй належыш,
у ім ты грамадзянін паўнапраўны.

¹ Прыдуманая аўтарам асоба.

Ды заслужыць прызнанне там нялёгка:
там прынцыповых шмат заканадаўцаў,
што авантурнікаў спыняць умеюць.
А гэта дасягненне немалое,
што ты, ўзышоўшы на прыступку, здзейсніў».

*Che fece... il gran rifiuto*¹

Бывае, чалавек павінен выбраць слова –
Сказаць камусьці «так» ці «не» рашуча,
Сказаць адважна. Хто сказаў «так», немінуча
Прыцягне ўвагу, бо ён быў ужо гатовы

Сваё прамовіць «так». А той, які ўтрапёна
Прамовіў «не», на тым стаяцьме й потым –
Хоць слова гэтае над ім павісне гнётам;
Хоць праўда на яго баку. І так да скону.

¹ Фрагменты з радкоў «Боскай камедыі» Дантэ: «Хто
выракся... вялікай долі».

Перапыненая дзея

(Дяхоп'я)

Так досведу і ведаў не хапае нам –
рабіць дабро зусім мы не даём багам¹.
У Фтыі прагнуць перадаць, ці ў Элеўсіне,
Дэметра і Тэтыда сваім дзецям боскі дар,
ды Метанейра, нібы ўбачыўшы пажар,
праставалосся, імчыцца да багіняў,
ад страху й невядомасці шалее,
і ўсё псуе прыход спужанага Пелея.

¹ Ахілес і Дэмафонт не атрымалі неўміручасці з віны іх смяротных бацькоў. Маці Ахілеса, марской багіні Фетыдзе, якая загартоўвала сына ў агні, перашкодзіў яе муж Пелей. Заступніцы Дэмафонта, багіні Дэметры, перашкодзіла маці хлопчыка – Метанейра.

Вокны

(Та парадур)

Пакояў гэтых змрок – цяжару мне стае:
ў туляннях пражываю тут я дні свае,
вакон шукаючы. І будзе нечакана,
як возьме ды адчыніцца якое.

Але нідзе вакон тых не відаць. Ці я знайсці
не ўмею іх. А можа, так яно і лепей... Ці
святло не створыць новага тырана?
Наогул, што яно адкрые мне ў пакоі?

Тэрмапілы

(Θερμοπίλες)

Пашана й слава тым, хто Тэрмапілы
ў жыцці пабудаваў ды іх бароніць,
хто ведае заўжды свой абавязак,
ва ўсіх сваіх учынках справядлівы,
але не страціў пачуцця спагады;
хто шчодро дзеліцца сваім багаццем,
аднак і ў беднасці сваёй не сквапны,
і ў час цяжкі на дапамогу прыйдзе;
хто не прывык хлусіць і кажа праўду,
а як зманіў хто – дараваць ім можа.

Тым больш пашаны ім, калі прадбачаць
яны (а шмат хто сапраўды прадбачыць),
што ўрэшце прыйдзе Эфіяльт падступны
і ўсё-ткі персы-прыхадні прарвуцца.

Нявернасць

(Апістыя)

Шмат што ўхваляючы ў Гамера, мы,
аднак, не ўхваляем... як і таго месца
ў Эсхіла, дзе Фетыда кажа, што Апалон
спяваў на яе вяселлі, прадракаючы ёй
шчасце ў дзіцяці:
«Хваробы абмінуць яго, доўгі будзе век...
Што ўсе малітвы будуць дзеля яго.
Ён вітаў мяне гэткай песняю,
Мела я спадзеў, што вусны боскія
і Фэба прадказанні маніць не могуць.
Так ён пяў.....
..... і сам жа ён забіў
Мне сына майго».

Платон. Палітэя. Кніга другая

Калі Фетыду выдавалі за Пелея,
падчас бяседы Апалон узняўся,
стаў усхваляць ён маладую пару
і парастак, што меўся ад іх шлюб
ўзраці. Казаў: «Ніколі ён хварэць не будзе,
жыць будзе доўга». І ад гэтых словаў маці
была так радая, бо словы Апалона,
што быў у розных прадказаннях спраўны,
нібы давалі сыну запаруку шчасця.
Як гадаваўся Ахілес і гожаць хлопца

Фесаліі стварала славу й гонар,
Фетыда памятала тое прадказанне.
Ды неяк раз прыйшлі старыя людзі,
прынёшы вестку – што пад Трояй сын загінуў.
І рвала на сабе яна ўбор пурпуровы,
і бранзалеты, й кольца кідала пад ногі;
прыгадвала вяселле і пытала з плачам:
– Дзе ж Апалон пры гэтым быў, скажыце?
Што парабляў бяседны красамоўца,
дзе ён хаваўся ў той няшчаснай хвілі,
калі быў сын забіты – малады й прыгожы?
Адказвалі старыя, што пад Трояй
сам Апалон з траянцамі ў хаўрусе
забіў у лютай бітве Ахілеса.

У чаканні варвараў

(Περιμένοντας τους Βαρβάρους)

– Чаму на пляц прыйшлі ўсе гараджане?

– Бо, кажучь, сёння прыбываць варвары.

– Чаму тады сенат не засядае
і новыя законы не прымаюцца?

– Бо, кажучь, сёння прыбываюць варвары,
а значыць, непатрэбныя й сенатары:
свае законы прынясуць нам варвары.

– Чаму падняўся рана імператар?
Чаму цяпер сядзіць ля брамы горада
на троне, у кароне й пышных шатах?

– Бо, кажучь, сёння прыбываюць варвары.
і хоча іх прыняць наш правадыр,
наш імператар, і ўручыць пергамент,
падрыхтаваны загадзя: у ім
усе рэгаліі ды тытулы названыя.

– Чаму тады і консулы, і прэтары
надзелі пурпуровыя тунікі?

Навошта бранзалеты з аметыстамі,
зіхоткія пярсцёнкі са смарагдамі?

Нашто ў руках раззблёнае жазло,
аздобленае золатам і срэбрам?

– Бо, кажучь, сёння прыбываюць варвары,
іх блыск каштоўнасцяў заўсёды слепіць.

– Чаму не выйшлі годныя аратары,
натхніць натоўп высокім красамоўствам?
– Бо, кажуць, сёння прыбываюць варвары,
а варвараў нудзіць майстэрства нашых рытараў.
– Чаму ж навокал гэткая разгубленасць,
спалоханыя твары пасур’эзнелі?
Чаму імкліва так пусцеюць вуліцы
і ўсе ідуць дадому ў задуменні?
– Бо ноч прыйшла, а варвараў нідзе няма:
ідуць з памежжа весткі неспакойныя,
нібыта болей не існуе варвараў.
І як цяпер мы будзем жыць без варвараў?
Бо варвары былі хоць нейкім выйсцем нам.

Галасы

(Φωνές)

Гучанне галасоў, што цешаць вуха:
адны памерлі ўжо, загублены другія,
нібыта яны мёртвыя таксама.

У снах яны, бывае што, і ўзнікнуць,
сяды-тады яны бянтэжаць розум.

І, водгуллем няясным абудзіўшы
паэзію жыцця, што прамінула,
яны, як музыка начная, гаснуць.

Жаданні

(Επιθυμίες)

Як быццам целы маладыя, пахаваныя
ў раскошным маўзалеі, дзе язмін
ля ног ляжыць, а ружы ў галавах –
жаданні так нерэалізаваныя
ні ў ночы жарсці не знайшлі працяг,
ні ў ззянні пераддосвітных хвілін.

Траянцы

(*Τρώες*)

У намаганнях, што – няўдачнікі – мы робім,
траянцаў мы нагадваем у нечым.
Як толькі што ўдаецца нам, адразу
замацаваць імкнёмся мы пачатае
з надзеяй, што ўсміхнецца нам удача.

Але штотраз перашкаджае нешта нам.
Ахіл, раптоўна выскачыўшы з рова,
на нас уміг нагоніць жах смяротны.

Падобныя мы ў намаганнях да траянцаў:
мы лічым, што рашучасць і адвага
наканаванне дапаможа нам змяніць,
і за муры выходзім мы змагацца.

Калі ж прыходзіць час выпрабавання,
нам не хапае мужнасці й рашучасці:
ў душы слабее сіла супраціву.
Тады вакол муроў мы гойсаем,
выглядваем, куды нам уцячы.

Разгром наш непазбежны, й на мурах траянскіх
па нас ужо гаруюць, нас аплакваюць.
Па велічы былой рыдае памяць наша,
па нас Прыям з Гекабай горка плачуць.

Цар Дэметрый

(*Ο Βασιλεύς Δημήτριος*)

Ужо не як цар, а як актор, ён надзеў
шэры плашч замест царскага ўбору,
і пагаемна сышоў.

Плутарх. Жыццяпіс Дэметрыя.

Калі македонцы яго адкінулі
і аддалі перавагу Піру,
цар Дэметрый (з яго душою шляхетнай)
зробіў, як кажуць, зусім не па-царску.
Ён скінуў з сябе залатыя ўборы,
абутак зняў пурпуровы й, хутка
накінуўшы простую адзежу,
сышоў упрочкі. Так актор шараговы
пасля заканчэння паказу
мяняе ўбор і сыходзіць.

Беспрасвеце

(*Μονοτονία*)

За днём дзень паўтараецца нязменна,
Тугу і аднастайнасць наганяе;
Здаецца, хвіля адышла імгненна,
Наступная ж за ёй – адна і тая.

І пройдзе месяц, і наступны прыйдзе:
Ў нязменнасці сваёй ён непадробны.
Хоць учарашні дзень нам і абрыдзеў,
Ды й заўтрашні – да заўтра не падобны.

Кроки

(Та βήματα)

У ложку з эбену, які трымаюць
арлы каралавыя ў кіпцях,
адпачывае без турбот Нерон –
шчаслівы, у салодкім забыцці;
плоць захлынае сіла маладая.

Але паблізу ў зале мармуровай –
дзе быў схаваны родавы ларарый
Агенабарбаў – там няма зацішку:
страх даўніх апаноўвае бажкоў!
Дрыжаць ахоўнікі малыя дому,
шукаюць, цельцы як схаваць свае,
бо змрочныя яны ўжо ўчулі гукі:
яны ад сходаў чуюцца бліжэй, бліжэй...
Так крокі набліжаюцца жалезныя –
прыступкі бразгаюць, і лары, ашалелыя
ад жаху, зноўку да ларарыя бягуць,
штурхаюцца... хтось падае пад ногі.
Адкуль той гук, яны ўжо зразумелі:
Эрыніі ідуць бяшумнаю хадою.

Горад

(*Η πόλις*)

Сказаў ты: «Ў іншы край пайду ды мора іншае знайду,
спаткаю іншы горад я, цудоўнейшы за мой –
тут месца мне няма, з маёй адкрытаю душой,
і майму сэрцу збудавана надмагілле,
і розум мой страшэнна церпіць ад бяссілля.
Вакол руіны чорныя – куды я ні зірну.
Разбурана жыццё, і праўду ведаю адну:
пражыў яго я марна – і сабе ўсё на бяду».

Не напаткаюцца ні іншая зямля, ні мора, ані ўцёс –
твой горад пойдзе за табой, і будзеш ты глядзець
на тыя ж вуліцы, дамы й павольна там старэць:
прытуліш толькі там ты галаву сіваю.
А ў іншы ты не трапіш – мару больш не цеш пустую:
няма ў цябе больш ні шляхоў, ні карабля,
і згублены табой не кут, а ўся зямля,
ты ўсё згубіў, дарэмна свой аспрэчваючы лёс.

Сатрапія

(*Η Σατραπεία*)

Так скрушна ад несправядлівай долі
тваёй: ты створаны быў для здзяйсненняў
і поспехаў, і славы неўміручай,
а на тваім шляху ўзнікаюць толькі
людская чэрствасць, подласць, дробязнасць
ды мноства звыклых дрэнных рэчаў.
І прыйдзе дзень, калі ты ўсё ж здасіся
(у распачы вялікай ты здасіся),
калі адправішся ты ўсё-ткі ў Сузы,
на двор ты з'явішся да Артаксэркса.
Цябе сустрэнуць, пэўна што, з павагай,
і прапануе цар табе сатрапію –
ты ж у адчаі прымеш усё тое,
ўсё тое, што табе зусім не трэба,
бо іншага душа ў знямозе прагне –
ад дэма, ад сафістаў пахвалы;
пачуць ад іх захопленая: «Эўге!»¹.
на Агары мець воплескі, ў тэатры...
Ад Артаксэркса гэтага не будзе,
ў сатрапіі такога ты не знойдзеш,
што ж за жыццё тады цябе чакае!

¹ Цудоўна!

Сакавіцкія Іды

(Μάρτιαι Είδοί)

Вялікасці надмернай сцеражыся, о душа!
Калі ж амбіцый сцішыць ты не можаш,
будзь памяркоўнай, дбайна, асцярожна
улічвай іх; і чым вышэй ты забярэшся –
табе тым болей пільнавацца трэба.

Калі ж ты будзеш на вяршыні самай, Цэзар,
і мужа слаўнага таго набудзеш рысы,
шматкроць пільнуйся, як на двор выходзіш,
у атачэнні світы ды людзей цікаўных,
ці раптам з тлуму да цябе не выйдзе
Артэмідор з лістом, не скажа спешна:
«Вось, прачытай, тут важна, і датычыць
яно цябе». Ты тут жа прыпыні размовы,
адсунь тых, што табе хвалу пяюць суладна
(пазней іх выслухаеш). Нават і ў сенаце
хай пачакаюць – ты ж павінен неадкладна
чытаць пасланне важнае Артэмідора.

Тое, што адбылося

(Τελειωμένα)

Ахопленыя страхам, падазрэннем,
у позірку трывога, дух смуткуе;
знайсці мы прагнем выйсце распачна,
каб абысці пагрозу немінучую,
што ўжо насоўваецца на ўсіх нас.
Але найгоршае нас не дагнала,
трывога выявілася фальшываю
(ці не дачулі, ці прымоілася нам?)
Ды іншая бяда тут навалілася
на нас, якой зусім мы не прадбачылі,
і ўжо яна знянацку нас заспела.

Пакідае бог Антонія

(Απολείπειν ο Θεός Αντώνιον)

Калі пачуеш раптам ты апоўначы
нябачную працэсію, што йдзе –
музыкаў (іхні спеў гучыць
і гранне), ты не плач па шчасці страчаным,
па тым, што лёс твой быў несправядлівы,
што мроі апынуліся маною –
таго дарэмна й марна не аплаквай,
а можна і адважна развітайся
з Александрыяй, што ў нябыт сыходзіць.
Галоўнае ж – сябе ты не падманвай:
нікому не кажы, што сном ці мрояй
яна была, што слых цябе ашукваў,
што ты дасюль надзеяй марнай жывь.
Гатовы да ўсяго, ты, смелы, непахісны –
каму быў горад той дарункам лёсу, –
руш да акна ўжо, ўпэўненымі крокамі;
прыслухайся без слёз, уздыхаў марных
да тых, хто грае гэтую мелодыю,
да галасоў працэсіі чароўнай –
і назаўсёды, назаўсёды развітайся
з Александрыяй, той, якую ты губляеш.

Іанічнае

(*Ιωαννῆσόν*)

Што пабілі мы тья стоды,
што прыбралі іх са святыняў –
для багоў усё гэта – не смерць.
О Іонія! Ты ў душах іхніх нязменна,
застаешся ты ў памяці іхняй нязменна.
І калі над табою ўзыходзіць дзень жнівеньскі,
то паветра тваё ўсё напоўнена імі,
а здараецца, што пралунае ўгары
цела юнае, лёткае цела нябеснае –
над прасторай прыгожых узгоркаў тваіх.

Ітака

(*Ιθάκη*)

Захочаш выправіцца на Ітаку –
маліся, каб была дарога доўгай,
каб шмат было прыгодаў і адкрыццяў
на ёй – з цыклопамі ды лестрыгонамі:
не бойся іх ды злога Пасейдона:
ты іх не напаткаеш на шляху,
пакуль адданы целам і душой
ты будзеш думкам і пачуццям годным,
пакуль жыць будзеш хваляваннямі высокімі.
ні лестрыгонаў не сустрэнеш, ні цыклопаў,
ні Пасейдона дзікага, калі іх сам ты
ў душы не створыш, не ўзнясеш як перашкоду.

Маліся, каб была дарога доўгай,
сустрэнь паболей у дарозе золкаў летніх:
з якою радасцю ты, з асалодаю якой
упершыню нябачаныя бухты ўбачыш
і каля ятак фінікійскіх пастаіш,
каб лепшыя тавары ўсё-ткі выбраць –
пяrlін, бурштыну, дрэва чорнага
ці розных там прысмакаў ды прыпраў;
і пахкіх зёлак як найболей накупляй,
пасля пабудзь у гарадах егіпецкіх
і ў іх вучоных добра павучыся.

Заўсёды май наўме сваю Ітаку:
прыбыць туды – тваё наканаванне.
Ды не спяшайся са сваёй вандроўкай:
хай доўжыцца яна ў цябе гадамі,
хай да яе прыбудзеш ты старым,
але дасведчаным ад пройдзенага шляху.
Ты ж ад Ітакі не чакаў багаццяў.

Ітака для цябе стварыла мэту:
куды б ты без яе папросту рушыў?
Яна й не дасць нічога больш за гэтае.

Не падманешся ты, яе знайшоўшы беднаю:
ты ж мудрым стаў: цяпер ты добра разумееш,
што сапраўды Ітакі тыя значаць.

Небяспечныя думкі

(Та επικίνδυνα)

Казаў Міртыяс неяк (з Сірыі шкаляр,
Калі была ў Александрыі ўлада
Канстанта-аўгуста, а потым Канстанціна –
язычнік ён, хрысціянізаваны трохі):
«Навукай і рэфлексіямі ўмацаваны,
я перад жарсцямі хіба адчуў бы страх?
Сваё аддам я асалодам цела,
уцехам, пра якія толькі й марыў,
пажадам самым моцным эратычным,
найгарачэйшым поцягам сваёй крыві.
Я не збаюся, бо як толькі захачу я –
а мне ж захочацца – то я, устаткаваны
навукай і рэфлексіямі, ў час патрэбны
зrabлюся стрыманым і памяркоўным;
зноў вернецца мой аскетычны дух».

Александрыйскія цары

(Αλεξανδρινοί βασιλείς)

Александрыйцаў цэлы тлум набег –
убачыць Клеапатрыных дзяцей,
Кесарыёна і братоў малодшых,
і Аляксандра, й Пталемея, што павінны
з’явіцца ўпершыню ў гімнасіі:
іх будуць там царамі абвяшчаць –
наўпрост перад бліскучым войска шэрагам.

Царом армян, мідыйцаў і парфянаў
з пашанай абвясцілі Аляксандра.
Быў Пталемей уладаром названы
сірыйскім, кілікійскім, фінікійскім.
Але найпершым стаў Кесарыён,
апануты ў светла-ружовы шоўк,
у пекным аздабленні з гіяцынтаў,
на поясе – сапфіры, аметысты
ў два шэрагі; пярліны спрэс на стужках
бялюткіх, што падвязаны на ботах.
Ён за братоў узнесены вышэй,
абвешчаны царом ён над царамі.

Аднак александрыйцы добра цямілі:
было ўсё гэта толькі напаказ.

Да лірыкі яшчэ хіліў спякотны дзень,
быў неба найпразрысцейшы блакіт,
Александрыйскі славіўся гімнасій
сваёю дасканаласцю мастацкай;
Кесарыён быў проста найчароўнейшы
(сын Клеапатрын, ад Лагідаў род).
Таму на свята ймкнуўся гэты тлум
александрыйцаў: чуліся там словы
егіпецкія, грэцкія, габрэйскія,
гучалі там захопленыя воклічы –
хоць ведалі ўсе вартасць гэтых слоў,
сапраўднае значэнне царстваў гэтых.

Надзвычай рэдка

(Πολύ σπανίως)

Старога ведаю: ён – выпетраны ўвесь ушчэнт,
сагнуты, часам і жыццём пабіты –
ідзе памалу вузенькім завулкам.

Але, зайшоўшы ў дом, каб там жыцця руіны
ў куточку прыхаваць, раптоўна ў цішы ён
сваё, з юнацтва, дарабляць бярэцца.

Ўчытацца маладым у тыя вершы трэба:
пагляд запоўнены ягонымі відзежамі.
Яго прачулы і здаровы розум
ды плоць яго, і гожая, і пругкая,
прыгожага ўзмацняюць успрыманне.

Колькі ёсць змогі

(Оσο μπορείς)

Калі ты жыццё не можаш зрабіць такім, як ты хочаш,
Будзь хоць бы ў спробах сваіх настойлівы
і не марнуй часу на драбніцы –
надта не будзь актыўным у свеце,
надта не ўдзельнічай у размовах.

Лішняй публічнасцю не прыніжайся,
не выстаўляй сябе на разгляданне
ў рознай штодзённай мітусні
груп і груповак – і не падасца
табе чужым жыццё тваё.

Сышоў я...

(Епѣга)

Сябе не стрымліваючы, прэч сышоў я,
аддаўся свету паўрэальных насалод,
Што напалову спарадзіў мой розум;
у ноч зіхоткую, ў агнях, сышоў я,
піў віны моцныя, якія п'е адно
той, хто раскошу адчувае да канца.

Эўрыёнава магіла

(Ευρίωνος τάφος)

Тут, пад багатым гэтым надмагіллем,
якое з каменя зрабілі сіеніту,
што ўсё ў фіялках і лілеях, пахаваны
цудоўны Эўрыён з Александрыі.
Ён дваццаць пяць гадоў пражыў, а па мячы
быў з македонскага старога роду,
а продкам маці быў вядомы алабарх¹.
Вучыўся філасофіі ў Арыстаклейта,
рыторыцы – у Пэра; вывучаў святыя тэксты
у Фівах; ном апісваў Арсінойскі
ў сваёй «Гісторыі» – яна, прынамсі, ацалее.
Але мы страцілі, што ў ім было найлепшым –
нагадваў постаццю самога Апалона.

¹ У грэка-рымскі перыяд кіраўнік мытнай службы ў Александрыіскім порце.

Адлегласць часу

(Махруа)

Я пра адзін расказаў бы ўспамін,
толькі ж растаў ён амаль... так мала з яго засталася –
даўно адбылося ўсё гэта: быў тады я зусім падлеткам.

Пах ад скуры язінавы йшоў...
І гэта быў жнівень... Быў жнівень? Вечар, хутчэй...
Колер запомніў я: быў сіні колер вачэй,
сіне-сапфіравы – ўзгадваю...

Тэафіл Палеалог

(Θεόφιλος Παλαιολόγος)

Гэта год апошні. Апошні год грэцкіх
уладароў. І, на жаль, вельмі сумныя
размовы чуваць вакол кесара.
У гэтым болі ды адчаі
Яго высокасць Тэафіл Палеалог
кажа: «Чым так жыць, дык лепш памерці».

О, кесар Тэафіле Палеалогу!
колькі ж скрухі народу нашага, колькі пакутніцтва
(знямогі ад пераследу й несправядлівасці)
шэсць гэтыя слоў у сабе змясцілі.

Тэадот

(*Ο Θεόδωτος*)

Свой выбар справядліва лёс зрабіў,
ты ўсё-ткі шлях твой да вяршыняў ацані,
Бо колькі б ні ўслаўлялі цябе ўсюды –
ў Італіі, Фесаліі – за веліч справаў
і колькі ўказаў бы ні выдавалі
у Рыме, каб ушанаваць цябе,
прыхільнікі твае – табе не будзе ўцехі;
як трэба, не адчуеш ты трыумфу
і не адчуеш ты сваёй вышэйшасці,
калі ў Александрыі Тэадотам
табе на сподзе вынесена будзе
скрываўленая галава Пампея.

Не будзь упэўнены, што ты ў абмежаваным
умоўнасцямі рознымі жыцці,
здавалася б, лагодным і спакойным,
не сутыкнешся з жорсткай рэчаіснасцю:
мажліва, Тэадот у гэтай хвілі
ў суседні дом ідзе хадай нячутнаю
з такой жа галавой адсечанай на сподзе.

Каля дзвярэй кавярні

(Στου καφενεῖου την είσοδο)

Пачуўшы словы за суседнім столікам,
я паглядзеў у бок дзвярэй прачыненых
і ўбачыў цела гэткае прыгожае,
якое ў час найлепшы мог стварыць Эрот,
штукуючы ў ім кожную дэталю
натхнёна, з найвялікшай асалодаю;
вылепліваючы зграбна тулава
і твар узрушана фармуючы:
цяпер на ім, на вуснах след чароўных пальцаў.

Дае зарок ён...

(Ομνύει)

Дае зарок ён часта жыць далей па-іншаму.
Ды ноч прыходзіць – і бярэ яна сваё,
прыносіць абяцанкі з кампрамісамі,
дык вось, як ноч надыдзе – з неадольнай сілаю
зноў цвеліць цела прагаю, жаданнямі –
жарсць абуджае... неадхільна-згубную.

Адна ноч

(Міа νύχτα)

Пакойчык быў убогі, непамысны
наўпрост над падазронаю тавернай.
З акна завулак цесны можна было ўбачыць –
засмечаны дарэшты. І даносіліся знізу
рабочых галасы: у іх была забава –
гулялі ў карты весела, дасхочу.

І ў тым пакоі на звычайным ложку
ў міласці цела я спазнаў, і губы
пунсовыя, ад жарсці трапяткія –
настолькі, што й цяпер – праз столькі часу! –
калі пішу ў сваім самотным доме
пра гэта – пачынаю ўраз п'янець.

Ранішняе мора

(Θάλασσα του πρωϊού)

Спынюся тут. Уранні пекная прырода,
і мора цешыць вока, й неба чысціня
блакітная ды жоўты бераг
з пяском, залітым сонцам яркім.

Спынюся тут. Свядома падману сябе
(спярша я й праўда морам быў захоплены),
што я ўвесь там, што вабяць не фантазіі
ды згадкі пачуццёвыя мяне.

Калі яны абудзяцца

(Ὁταν διεγείρονται)

Спрабуй, паэце, іх захаваць –
хоць мала з іх ты зможаш задаволіць –
свае сны-мроі эратычныя.

Калі яны абудзяцца ў свядомасці,
спрабуй, паэце, выліць у радкі
іх уначы ці, можа, на світанку.

Разуменне

(Νόησις)

Пара юначая, час пачуццёвых насалодаў,
я зразумеў, так для мяне няма значыць.

Згрызоты хоць былі, але дарэмныя.

Тады я іхняга не разумеў значэння.

Тады, падчас маёй распуснай маладосці,
ўва мне да вершаў выспела натхненне,
мастацтва ўдасканаліў я сваё.

Таму й нядоўгімі былі мае згрызоты:
калі змяніць сябе я памыкаўся,
мяне на тыдні два хапала ў тым.

У пэўным месцы Эдэскага царства

(Εν πόλει της Οσροηνής)

Апоўначы параненага ў бойцы
з карчмы прынеслі нашага Рэмона.
Акно адчынена было. Ён, непрытомны,
ляжаў, а месяц ліў святло штомоцы.
Мы тут цяпер усе: мідзяне, эліны, армяне,
сірыйцы, ўсе такія, як Рэмон. Ды сёння
ён, лежачы пры месяцавым ззянні,
да нас вярнуўся як Хармід Платона.

Магіла Ігнація

(Ιγνατίου τάφος)

Я ўжо тут не Клеон – праслаўлены
ў Александрыі (цяжка там зрабіць уражанне)
садамі незвычайнымі й дамáмі,
і коньмі, й калясніцамі,
і дьяментамі, й ядвабам розным.
Не той Клеон я ўжо: я ад таго далёкі,
забыты дваццаць восем год таго жыцця.
Ігнацій я, дьякан; позна я прыйшоў
да веры – ў шчасці дзесяць месяцаў, аднак,
пражыў; даў мне бяспеку й мір Хрыстос.

Дні 1903-га

(Μέρης του 1903)

Вярнуць не змог таго ўсяго, што я так хутка страціў –
паэзію вачэй і пабялелы твар
на вуліцы ў сутонні...

Вярнуць не змог я, што знайшоў так выпадкова
і ад чаго так лёгка я адмовіўся,
каб гэтак цяжка без яго пакутаваць:
паэзіі вачэй і твару пабялелага,
і вуснаў тых – не, я ўжо іх вярнуць не змог.

Вітрына тытунёвай крамы

(Η προθήκη του καπνοπωλείου)

Каля вітрыны тытунёвай крамы
яны стаялі, а навокал віраваў натоўп.
Праз выпадак сустрэліся іх позіркі
і выдалі схаваны, ды нястрымны,
юрлівы поцяг іх спрагнёных цел.
І крокаў яшчэ некалькі па вуліцы,
і тут жа – ўсмешка, знак таемны галавой.

Пасля – рыдван, з усіх бакоў закрыты,
у палкім руху цел збліжэнне,
спляценне рук, зліццё гарачых вуснаў.

Там, дзе гавань

(Εἰς τὸ ἐπίγειον)

У дваццаць восем год, у час зусім нядаўні,
з'явіўся Эміс у сірыйскай гавані:
хацеў падацца ў гандляры парфумай,
ды сутыкнуўся ён з прыгодай сумнай,
бо па дарозе захварэў і не паспеў
сысці на бераг, як памёр. Хацеў
ён выказацца перад сконам, зрэшты:
шаптаў пра «дом», «бацькоў нямоглых» нешта,
а хто яны такія й дзе шукаць іх след,
ніхто не ведаў, бо вялікі грэцкі свет.
А можа, так і лепш, бо ж у смяротным саване
яго не бачылі старэнькія бацькі,
не ведаюць, што ён ляжыць у гавані,
і ён заўжды для іх жывы такі...

На караблі

(*Να μένει*)

Было яно ўначы
або апоўначы

Алоўкам зроблены партрэт –
Так трапна падабенства ўлоўлена:
той накід нарадзіўся тут, на палубе
парой чароўнаю, паўдзённаю,
і мора Іанічнае навокал.

Што ж, падабенства ёсць, вядома,
ды ён быў прыгажэйшы: бляск вачэй
быў пачуццём прасякнуты інтымным.

Яшчэ ён прыгажэйшым мне здаецца
цяпер, калі мая душа яго няспынна кліча
з прадоння таго Часу незваротнага,
з прадоння Часу незваротнага і даўняга,

калі было ўсё гэта: лёгкі рух алоўка
і карабель на тым блакітным моры,
і час – непараўнальнае папоўдне.

Дэметрый Сатэр (162–150 гг. да н. э.)

Δημήτριου Σωτήρος (162–150 π. Χ.)

Усё, на што ён спадзяваўся, пайшло прахам!

Ён прагнуў нязвычайны падзвігі здзейсніць,
каб зняць пляму ганьбы з сваёй айчыны,
што з’явілася пасля бітвы пад Магнэзіяй¹ –
каб Сірыя зноў стала магутнай,
мела сваё войска і флот,
непрыступныя цвердзі й мноства скарбаў.

Ён цягнуў пакуты моцныя ў Рыме,
калі ў сяброўскіх размовах
з маладымі рымлянамі з родаў славытых,
пры ўсёй далікатнасці й пашаноце,
што надавалася сыну
цара Селеўка Філапатара,
ён адчуваў з іхняга боку
хоць прыхаваную, але пагарду
да тых эліністычных царстваў,
што заняпалі, не здольныя ўжо
да вялікіх здзяйсненняў,

¹ У бітве пад Магнэзіяй (190–189 гг. да н. э.) войскі Селеўкідаў былі разбітыя рымскім палкаводцам Скіпіёнам.

што народамі кіраваць не ўмелі.
Ён шукаў самотнасці, палаў абурэннем і прысягаў,
што чынам запырэчыць людскім пагалоскам.
Трэба адно мець волю – ён меў яе,
ён пакажа, што ваяваць умее
і ўзняць тое, што заняпала, з праху.

Каб толькі неяк здолець на ўсход вярнуцца –
уцячы з Італіі нямілай
і ўсю сваю моц, што ён адчуваў у глыбіні душы,
увесь свой запал перадаць народу.

Каб толькі ў Сірыю вярнуцца!
Ён быў такі малы, калі пакідаў радзіму,
што мала памятаў, як яна выглядае,
ды з думак-мрой яна не знікала.

Была для яго святыняй,
да якое трэба паўзці на каленях –
вобраз гожага краю, відзежа
грэцкіх гарадоў і партоў.

А цяпер што? Нічога, адна толькі скруха.
Слушна хлопцы казалі, якіх сустракаў ён у Рыме:
няздатныя выжыць, няздатныя існаваць царствы,
створаныя македонскім мечам.

Але ўсё адно, ён нічога не занядбаў,
ён біўся што было моцы.

І ў мораку панішчаных надзей
цяпер ён думае непахісна-горда –
што, нават церпячы паразу, ён паказвае свету
узор адвагі неўтаймоўнай.

Рэшта ўсё – лятункі, марныя намаганні.
А Сірыя... можна падумаць, што гэта
зусім не яго айчына.
Цяпер гэта край Геркліда і Баласа¹.

¹ Герклід і Аляксандр Балас нізрынулі Дэметрыя Сатэра з трона дзяржавы Селеўкідаў у 150 г. да. н. э.

***Візантыйскі вяльможа ў выгнанні
піша вершы***

(Βυζαντινός Ἀρχων, Εξόριστος, Στιχοιούρων)

Хай легкадумным клічуць легкадумныя
мяне. Ё паважных справах быў паважны я заўжды.
Бо як ніхто, у працах разбіраюся Айцоў,
дый у Святым Пісьме, канонах сінадальных.
Ватаніят, як з цяжкасцямі сутыкаўся
ў царкоўных неразблытаных пытаннях,
са мною раіўся і слухаў найчасцей мяне.
Але ў выгнанні (да якога спрычынілася
Ірына Дукэ подлая), калі я нуджуся,
хіба загана тое, што забаву маю –
складаю вершы я на шэсць ці восем стопаў
ці міфы даўнія паэтызую пра Гермеса
або пра Апалона, часам пра Дыёніса;
ці пра Фесаліі герояў, подзвігі пелапанэсцаў –
і ямбы правільна складаю, у адрозненне
ад канстанцінопальскіх паэтаў. За дакладнасць
маю яны вось гэтак на мяне злуочь.

***Меланхолія Ясона, сына Клеандра,
камагенскага паэта, 595 г. н. э.***

*(Μελαγχολία του Ιάσονος Κλεάνδρου,
ποίητού εν Κομμαγηνή, 595 μ.Χ.)*

Старасць цела майго, зморшчыны майго твару –
гэта ўдар бязлітаснага штылета.

Няма спакойнае пакоры ўва мне.

Да цябе звяртаюся, Мастацтва Паэзіі,
што ведаеш лекі асаблівыя:

ты ўмееш боль знячуліць праз Уяўленне ды Слова.

Гэта ўдар бязлітаснага штылета.

Дай мне лекаў сваіх, Мастацтва Паэзіі,

каб я – хоць бы ненадоўга – забыцца мог на рану сваю.

Я падарыў Мастацтву

(Εχόμισα εις την Τέχνη)

Сяджу й сабе мяркую: пачуцці ды жаданні
я падарыў Мастацтву – паўсхопленыя рэчы,
абліччы ці іх рысы няздзейсненых прагненняў;
няпэўныя ўспаміны... Мастацтву мне б аддацца:
яму заўжды вядома, як Прыгажосці формы
ствараць; яно ж умее амаль што незаўважна
уражанняў спляценнем жыццё штодня дапоўніць.

Эпітафія Антыёху, цару Камагены
(*Επιτύμβιον Αντιόχου, βασιλέως Κομμαγηνής*)

Вярнуўшыся з хаўтураў, моцна засмучоная
сястра спакойнага і мудрага валадара,
аматара мастацтваў і навукаў Антыёха,
цара каўказскай Камагены, вырашыла эпітафію
яму замовіць на магілу. Сафіст з Эфеса Калістрат –
які нярэдка ў Камагене гасцяваў і шчодро
заўсёды быў прыманы ўладаром –
паводле звестак, што дайшлі да нас
ад пісараў сірыйскага двара,
склаў эпітафію й старой царыцы пераслаў:

«Вы Антыёху, слаўнаму цару, аддайце
належае: як бацьку усхваляйце.
Ён варты шаны як айчыны стырnavы;
што справядлівы й мужны быў ён узгадайце,
што грэк ён быў і грэцкай славы вартавы.
Ніхто не можа мець вышэйшай пашаноты,
апроч як толькі боскія істоты».

З каляровага шкла

(Аπό υαλί χρωματιστό)

Вельмі ўражвае мяне падрабязнасць адна
з каранацыі ва Улахэрнах Яана Кантакузіна
і Ірыны Асень, Андронікавай дачкі:
калі яны, маючы вобмаль каменняў каштоўных
(вялікая галечка была ў нашай няшчаснай дзяржаве),
убраліся ў штучныя. Мноства шкляных кавалачкаў –
чырвоных, зялёных, блакітных. Прызнаюся:
я нічога не бачу ў тых шкельцах
прыніжальнага ці зневажальнага.
У іх, хутчэй, болей напоўнены
пратэст супраць несправядлівасці
ў дачыненні да каранаваных асоб.
Яны – сімвал таго, што ім мець належыць,
што б там ні было, а ім мець належыць
на сваёй каранацыі – уладыка Яан Кантакузін
і пані-ўладарка Ірына Асень, Андронікава дачка.

На італійскім узбярэжжы

(Εἰς Ἰταλικὴν παραλίαν)

Сын Менэдора Кіман,
жыццё сваё ў забавах
яно бывае ў нас тут,
у сем'ях, што гадуюць

Ды сёння выглядае
ён змрочным. Задуменны,
са скрухай пазірае,
з трафеямі, што доўга

З заваяванай Грэцыі,

Бо сёння выглядала б
ды нават немажліва,
падумаў хоць на хвілю

гарэзны італіец,
праводзіць, як звычайна
у Грэцыі Вялікай –
дзяцей сярод раскошы.

насуперак натуры
стаіць ён на ўзбярэжжы,
як разгружаюць судны
з Пелапанэса везлі.

карынфскія багаці.

такое недарэчна,
каб італіец юны
шукаць сабе забаваў.

У адным дэме Малой Азіі

(Еν δῆμῳ τῆς Μικρᾶς Ασίας)

Вестка пра вынік марское бітвы пад Акцыяй¹
была для нас нечаканасцю.

Ды новай рэляцыі нам не трэба складаць.

Мы зменім толькі імя. Замест апошніх радкоў:

«Збавіўшы рымлян ад згубнае ўлады Актавіяна,
няўдалай пародыі на вялікага Цэзара» –

цяпер мы напішам: «Збавіўшы рымлян ад
згубнае ўлады Антонія».

Усё астатняе ў тэксце пасуе добра.

«Трыумфатару, мужу слаўнаму,

у ратных бітвах непераможнаму,

здольнаму ў палітыцы на дзівосныя вычыны,

дэм наш якога ўлады над светам

маліў у багоў, уладцу Антонію» –

тут якраз трэба змяніць на: «Цэзару,

воляй багоў выбітнаму ўладару,

магутнаму абаронцу ўсіх грэкаў,

за павагу да звычайў старых грэцкіх

шанаванаму ва ўсіх грэцкіх краінах –

¹ Бітва, у якой рымскі консул Актавіян канчаткова перамог Антонія (31 г. да н. э.)

вартаму ўсялякае хвалы
за яго вялікія ўчынкi
грэцкімі вершамі і апісання ў прозе –
грэцкаю мовай – славы вястуннай» –
І гэтак далей, і гэтак далей.

Усё нам добра падыходзіць.

Жрэц Серапіса

(*Ιερεύς του Σεραπίου*)

Мой плач па добрым бацьку старым,
які заўсёды мяне любіў аддана,
мой плач гэты горкі па бацьку старым,
які пазаўчора сканаў на золку.

Хрысце-Божа, прыказанне Тваёй Царквы Святой,
каб я заўсёды меў веру ў сэрцы сваім,
у кожным учынку маім, у кожным слове,
у кожнай думцы. Хай гэта зробіцца клопатам
кожнага дня майго. А тых, што Табе пярэчаць,
я не прымаю. І ўсё-ткі мой гэты горкі плач...
Я плачу, Хрысце, над смерцю бацькі майго,
хоць быў ён – мне нават страшна казаць –
святыні паганскай Серапіса жрацом.

Ганна Даласіна

(Άννα Δαλασσηνή)

Уладца Аляксей Камнін у буле залатой
зробіў ушанаванне мацеры сваёй,
шаноўнай, мудрай Ганне Даласіне,
што здзейсніла, ўладарачы, дабра нямала.
І з булы той, надзвычай красамоўнай,
прывесці варта толькі адну фразу:
«Халодных слоў «маё», «тваё» яна ні разу
у зносінах, паверце, не ўжывала».

У вялікай грэцкай калоніі, 200 г. да н. э.

(Εν μεγάλη Ελληνική αποικία, 200 π. Χ.)

Пра тое, што ў калоніі ў нас трывожна,
ўжо ведае хіба што кожны.

Сяк-так выкручваемся найчасцей, ды шмат людзей
гаворыць, быццам справаў стан ганебны –
і палітычны рэфарматар нам патрэбны.

Ды тут якраз з'явіцца могуць перашкоды,
бо рэфарматары такія, як узнікнуць, то заўсёды
прычын усякіх прывядуць нямала,
каб ускладніць усё (грамадства б неяк пратрывала
без іх). Яны ж імкнуцца ўтыкнуць кожны грош там,
дзе трэба і не трэба, і рабіць нязменна
збіраюцца найрадыкальнейшыя перамены
як найхутчэй, любым магчымым коштам.

Ахвярнасць чалавечая яшчэ ім даспадобы –
каб мы маёмасці пазбавіліся, хочучь –
вам тут, маўляў, рызыкаваць навошта?
Ў калоніі прыбыткі? Марнай будзе спроба
іх захаваць, бо ж у краіне стан такі,
што мець прыбыткі вам і не з рукі;
і ад адказнасці такой вам лепей збочыць,
дакладна ўсё разлічваць, перш чым далей крочыць.

І чым дакладнейшыя іхнія разлікі,
тым больш прыкметны ў іх разрыў вялікі
між тым, што лічаць неабходным, і ўсім тым,
што неабавязкова, – а дарэмна.
Пасля ўсіх спраўджванняў і высілкаў, аднак,
яны яшчэ з трыумфам патаемным
бяруць заробак свой – заслужаны прытым, –
а мы пытаемся, а мы шукаем рацыі,
ці засталася штось нам пасля гэткай аперацыі.

Таму, магчыма, час іх не прыйшоў. Раз так –
наўрад ці трэба з тым цяпер спяшацца:
бывае кепскай хутка зробленая праца;
вядома, трэба нам калоніяй займацца –
нам скрушна робіцца пры гэтай згадцы...
Але ж ідзём наперад, як-ніяк....

Ігемон¹ з Заходняй Лівіі

(Νυεμών εκ Δυτικῆς Λιβύης)

Зрабіў у Александрыі добрае
уражанне за дзесяць, што там быў, гадоў,
з Заходняй Лівіі уладца гэты,
Арыстамен, нашчадак Менелая.
Не толькі іменем – манерамі быў грэк
і вопраткай; ушанаванні ён прымаў,
але да іх ні ў якім разе не імкнуўся.
Ён кнігі грэцкія з ахвотаю купляў,
з гісторыі ды філасофіі найбольш.
Найперш вядомы быў сваёй маўклівасцю;
відаць, заўсёды – у глыбокім роздуме,
так людзі меркавалі пра яго.

Папраўдзе ж, ён не быў глыбокім мысляром,
звычайным чалавечкам – і не больш.
Прыняў ён грэцкае імя, ад грэкаў вопратку,
манеры збольшага засвоіў грэцкія
і ўсё сваё жыццё адно дрыжаў,
каб незнарок не папсаваць уражанне
праз варварызмы, што ў яго праскоквалі

¹ Уладар; прынц.

Ў маўленні; бо за гэта ўжо звяглівыя
александрыіцы паднялі б яго на смех.

Таму ён гаварыў не часта й мала,
сачыў за вымаўленнем ды канчаткамі.
Яго даймала тое па-сапраўднаму,
што сверб душыў ён у сабе прамоўніцкі.

У 200 годзе да Нараджэння Хрыстовага (Ста 200 п.Х.)

«Аляксандр, Філіпаў сын, з элінамі разам,
без спартанцаў»¹.

Уявім толькі, як без піетэту
спартанцамі ўспрыняты быў той надпіс.
Што «без спартанцаў» – гэта ж натуральна.
На тое і народжаныя ў Спарце,
каб ім ніхто ніколі не загадваў,
як баязлівым служкам, анічога.
Бо той паход вялікі элінскі
хіба ўзначаліць іншы правадыр
якісьці, як што не спартанец, мог?
Таму здзіўляцца не было чаго,
што «без спартанцаў» – ну, а як інакш?
Пазіцыя, вядома ж, зразумелая.
Так «без спартанцаў» там, на Граніку-рацэ,
пасля на Ісе, ў вырашальнай бітве, дзе
разбіта персаў войска ўшчэнт было,

¹ Пачатак фразы, якую пасля бітвы на рацэ Гранік Аляксандр Македонскі загадаў напісаць на шчытах пераможаных персаў.

прыведзенае да Арбелаў імі,
каб ад Арбелаў з перамогай выйсці.

Вось гэтак цуд Вялікага Паходу,
трыумф якога ў песнях быў услаўлены
і ўшанаваны велічна і годна,
заклаў падмурак моцны на вякі,
з якога элінскі стварыўся свет,
магутны, непакісны і вялікі.

Александрыйцаў і антыяхійцаў шмат
і безліч грэкаў з Сірыі, з Егіпта,
мідзянаў племя, мноства селеўкійцаў,
якіх з'ядналі моцныя дзяржавы,
багоў шматлікасць, звычаяў, традыцыяў,
злілі, нібыта ручайкі, ў раку,
і мова грэцкая заваявала свет
ажно па Бактрыю й далёкі Інд.

Цяпер згадаць і пра спартанцаў можна!

У наваколлі Антыёхіі

(Εἰς τὰ περίχωρα τῆς Αντιοχείας)

Мы ў жаху былі ў Антыёхіі
пачуўшы пра ўсё, што ўчыніў Юліян.

Сказаў Апалон найвыразней пра Дафну –
што больш ён не будзе аракулам (што з таго?!),
што ён не збіраецца там заставацца,
аж храм не ачысцяць у Дафне ягоны:
маўляў, побач вельмі ўжо шмат мерцвякоў.

У Дафне было сапраўды шмат магіл:
сярод тых, чые там ляжалі парэшткі,
быў нашай царквы знакаміты пакутнік,
святы, шанаваны між намі Вавілас.

Яго й меў на ўвазе фальшывы той бог:
калі пра прысутнасць таго здагадаўся,
сваіх ён прароцтваў рабіць не хацеў
(баяцца пакутнікаў ілжэбагі).

Уцяміўшы гэта, бязбожны той Юліян
цярпенне згубіў, загадаўшы: «Выкапаць
Вавіласа тут жа і вынесці з храма!

Бо ён Апалону занадта нялюбы –
цягнуце труну, прыбірайце прэч,

загадваю: як найхутчэй выносьце!
Сказаў Апалон нам ачысціць святыню,
і будзе яна мусова ачышчана!»

Аддаўшы ўсе ўшанаванні, тады
мы вынеслі мошчы свяшчэнныя.

І лёс абышоўся найлепш са святыняю:
зусім неўзабаве пачаўся пажар –
згарэлі дашчэнтку ў жахлівым агні
і сам Апалон, і тая святыня.

Прыбраць трэба попел ад стода, як смецце...

А што з Юліянам? Ён быў раз'юшаны
і ўзводзіў паклёпы на хрысціян –
нібыта яны й падпалілі святыню.
Хай кажа, што хоча, бо сам ён не верыць
у тое, страшэнна раз'юшаны.

ЗМЕСТ

Слова і маўчанне	5
Эдып	6
Муры	8
Хаўтуры Сарпедона.....	9
Свечкі.....	11
Першая прыступка	12
Che fese... il gran rifiuto.....	14
Перапынёная дзея.....	15
Вокны	16
Тэрмапілы	17
Нявернасць.....	18
У чаканні варвараў.....	20
Галасы.....	22
Жаданні.....	23
Траянцы	24
Цар Дэметрый	25
Беспрасвецце.....	26
Крокі.....	27
Горад.....	28
Сатрапія	29
Сакавіцкія Іды	30
Тое, што адбылося	31
Пакідае бог Антонія	32
Іанічнае	33

Ітака	34
Небяспечныя думкі	36
Александрыйскія цары	37
Надзвычай рэдка	39
Колькі ёсць змогі	40
Сышоў я... ..	41
Эўрыёнава магіла	42
Адлегласць часу	43
Тэафіл Палеалог	44
Тэадот	45
Каля дзвярэй кавярні	46
Дае зарок ён... ..	47
Адна ноч	48
Ранішняе мора	49
Калі яны абудзяцца.....	50
Разуменне	51
У пэўным месцы Эдэскага царства	52
Магіла Ігнація	53
Дні 1903-га	54
Вітрына тытунёвай крамы	55
Там, дзе гавань	56
На караблі	57
Дэметрый Сатэр (162–150 гг. да н. э.).....	58
Візантыйскі вяльможа ў выгнанні піша вершы.....	61
Меланхолія Ясона, сына Клеандра, камагенскага паэта, 595 г. н. э.	62
Я падарыў Мастацтву.....	63

Эпітафія Антыёху, цару Камагены.....	64
З каляровага шкла.....	65
На італійскім узбярэжжы.....	66
У адным дэме Малой Азіі.....	67
Жрэц Серапіса.....	69
Ганна Даласіна.....	70
У вялікай грэцкай калоніі, 200 г. да н. э.	71
Ігемон з Заходняй Лівіі.....	73
У 200 годзе да Нараджэння Хрыстовага.....	75
У наваколлі Антыёхіі.....	77

У серыі «Паэты планеты»,
акрамя выбраных вершаў Канстандзінаса Кавафіса,
таксама ёсць у продажы:

Сапфо «Песні»

Франчэска Петрарка «Выбраныя песні з «Канцаньерэ»

П'ер дэ Рансар «Выбраныя вершы»

Ўільям Шэкспір «Выбраныя санеты»

Ёган Вольфганг Гётэ «Выбраная паэзія»

Габрыэла Містраль «Выбраныя вершы»

Умар Хаям «Выбраныя рубаі»

Шарль Бадлер «Выбраныя вершы»

Райнэр Марыя Рыльке «Выбраная лірыка»

Фрыдрых Гельдэрлін «Выбраная паэзія»

Генрых Гайнэ «Выбраныя вершы»

Гіём Апалінэр «Выбраная паэзія»

Эдгар По «Выбраныя вершы»

Федэрыка Гарсія Лорка «Выбранае»

Джон Кітс «Выбранае»

Рыгор Барадулін «Перавыбранае»

Дзімча Дэбялянаў «Выбранае»

Гай Валерыі Катул «Выбраныя вершы»

Яраслаў Вырхліцкі «Выбраная паэзія»

Ян Каханоўскі «Выбранае»

Катры Вала «Выбраныя вершы»

Барыс Пастарнак «Выбраная лірыка»

Аляксандр Чакс «Выбраныя вершы»

Па пытаннях набыцця кніг
серыі «Паэты планеты» звяртайцеся:
paety.planety@gmail.com

Тэл./факс (17) 267.48.71, маб. (29) 623.35.65.

Кавафіс, К.

К12 Выбранае / Канстандзінас Кавафіс ; пер. з навагрэцкай Лявона Баршчэўскага. — Мінск : Выдавец Зміцер Колас, 2017. — 88 с. (Паэты планеты).

ISBN 978-985-7164-43-1.

Канстандзінас Кавафіс (1863–1933) – сёння агульнапрызнаны як найбуйнейшы сярод паэтаў, якія пісалі на навагрэцкай мове. Тым не менш, пры жыцці ён быў амаль не вядомы і большую частку свайго паэтычнага даробку стварыў, ужо дасягнуўшы саракагадовага ўзросту.

Адрасуецца шырокаму колу чытачоў.

УДК 821.14-1

ББК 84(6Еги=4Гре)-5

Серыя «Паэты планеты»

Літаратурна-мастацкае выданне

Канстандзінас Кавафіс

ВЫБРАНАЕ

Дызайн Марціна Русеўскага.

Рэдактар Андрэй Хадановіч.

Адказны за выпуск Зміцер Колас.

Падпісана ў друк 04.06.2017. Фармат 60×90^{1/32}.

Папера афсетная. Друк лічбавы.

Ул.-выд. арк. 1,95. Ум. друк. арк. 2,63.

Наклад 250 асобнікаў.

Выдавец і паліграфічнае выкананне
індывідуальны прадпрымальнік Зміцер Колас.

Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вытворцы, распаўсюдніка
друкаваных выданняў № 1/291 ад 17.04.2014.

Пр. Незалежнасці, 105-14, 220023, Мінск.